

nebudu, nic mi nenie prospěšno. (4) Milost pokorná jest, milostivá jest. Milost nenenávidí, nenadýmá se, nečiní protivenství, nenie závistivá, (5) nenie obojetná. Nehledá, čsož její jest, nedrážní, nemyslí zlého, (6) neraduje se křivdě, ale raduje se pravdě. (7) Všeckno snese, všemu věří, všemu ufá, všemu strpí. (8) Milost nikdy nesejde, leč proctví vynde, leč jazykové přestanú, leč uměnie zkaženo bude. (9) Nebo zjevně poznávamy a zjevně prorokujemy. (10) Ale když přide, čsož dokonalé jest, vyprázdňeno bude, čsož z česti jest. (11) Když sem byl malým, mluvil sem jako malý, smyslel sem jako malý a myslil sem jakžto malý. Ale když učiněn sem muž, vyprázdnil sem to, jenž byly malého. (12) Vidímy nynie skrze zrcadlo v přeludě, ale tehdy obličejem v obličej. Nynie poznávám zjevně, ale tehdy poznám, jakžto poznán jsem. (13) Ale nynie přebývají viera, nádeje a milost, to troje; ale větší jich jest láska.

1 *bratřice* bratří; *bych* kdybych; *a milosti* ale lásky; *cymbala* zvonec – 2 *tajemnost* tajemství – 3 *v krmě* na pokrmy, k nasycení; *nadbyt* majetek, zvl. movitý (facultates) – 5 *obojetná*: chybný překlad lat. *ambitiosa* = ctižádostivá; *nedrážní* neroztrpčuje se, nepopuzuje se – 7 *ufá* doufá, naděje se – 8 *nesejde* nepomine; *leč... vynde* i když pomine – 9 *zjevně* chybný překlad lat. *ex parte* = z části (srov. v. 10) – 10 *vyprázdňeno* odstraněno; *z česti jest* je částečné, nedokonalé – 11 *myslel sem* chápal jsem, měl jsem rozum (sapiebam) – 12 *v přeludě* skrze podobenství (in aenigmate) – 13 *prebývají* zůstávají, trvají

ŽALTÁŘE

Žaltář, tj. biblická Kniha žalmů, je sbírka 150 starozákonních kultických hymnů, pocházejících z různých dob a od různých autorů. Řada žalmů je spojována s určitými autorskými jmény, především se jménem izraelského krále Davida, jde však o tradici poměrně pozdní, a proto nespolehlivou. Některé žalmy připisované Davidovi bývají, rovněž tradičně, uváděny i v souvislost s některými konkrétními situacemi jeho života (např. zde otištěný žalm 50 jako výraz Davidova pokání nad usmrcením Uriášovým). Žaltář převzala jako celek také křesťanská církev k bohoslužebným účelům i jako modlitební knihu k soukromé potřebě jednotlivců. O oblíbenosti žalmů od prvokřesťanských dob svědčí to, že žaltář byl překládán již do latiny daleko hojněji než ostatní starozákonní knihy. Míra oblíbenosti žaltáře u nás je patrna i ze staročeského překladu, který prokazatelně existoval dříve než jeho první dochovaný zápis (tzv. *Wittenberský žaltář* z 2. třetiny 14. stol.). Byla to zároveň prvá z biblických knih, která byla u nás soustavně přeložena: překlad byl vyvolán potřebou ženských klášterů, protože řeholnice nebyly vzdělány v latině.

ŽALM 1

(1) Blažený muž, jenž nepostúpil po radě nemilostivých a na cestě hříšných nestál a na stoličce poškvřenéj nesedal, (2) ale v zákoně božiem vôle jeho, a v jeho zákoně mysliti bude ve dne i v noci. (3) I bude jako dřevo,

ješto vsazeno jest podlé běhův vodných, ješto ovoce své dá v čas svůj. (4) A list jeho nesplyne, a což kolivěk učiní, prospějí. (5) Ne tak nemilostiví, ne tak, ale jakožto prach, jehož semčí vietř s obličejě země. (6) Proto nevstanú nemilostiví v súdě ani hříšni v radě spravedlných. (7) Nebo zná hospodin cestu spravedlných, a chod nemilostivých zahyne.

1 *nepostúpil po radě* nezachoval se podle rady; *nemilostivých bezbožných* – 3 *dřevo strom*; *podlé běhův vodných* u vodních toků – 4 *nesplyne* neopadá; *prospějt* bude s užitkem (pl. podle lat. omnia prosperabuntur) – 5 *semčí* smítá – 7 *chod* cesta

ŽALM 50

(3) Smiluj se nade mnú, hospodine, podlé velikého milosrdenstvie tvého a podlé množstvie smilování tvých a zahlad zlost mú. (4) Viec obmý mě ot mé zlosti a ot hříecha mého učíš mě. (5) Nebo zlost mú já znaju a hříech můj protiv mě jest veždy. (6) Tobě samému hřešil sem a zlé před tobú učinil sem; aby se zpravil v řečech tvých, a pomstíš, když súditi budeš. (7) Nebo aj zří, ve zlostech počat sem a v hříešiech počala mě máť má. (8) Nebo aj zří, pravdu miloval si, nejistosti a tajnosti múdrosti tvé zjěvil si mi. (9) Pokropíš mě yzopem, a očiščen budu, obmyješ mě, a nad snieh oběluju. (10) Sluchu mému dáš radost a veselé, i vzradujú se kosti ponížené. (11) Otvrať obličej tvój ot hříechův mých a všeckny zlosti mé shlad. (12) Srdce čisté stvoř ve mně, bože, a duch pravý obnov u mém životě. (13) Nezamietaj mne ot obličejě tvého a ducha svatého tvého neotnos ote mne. (14) Navrať mi veselé spašenie tvého a duchem najprvním stvrď mě. (15) Učiti budu zlostivé cestám tvým a nemilostiví k tobě obrátie sě. (16) Zprošť mě krví, bože, bože sdravie mého, i povýší jazyk můj pravdy tvé. (17) Hospodine, rty mé otvoř, a usta má zvěstujú chválu tvú.

3 *zlost* zlé skutky – 4 *viec obmý* dokonaleji omyj – 6 *aby se zpravil* abys byl ospravedlněn – 7 *nebo aj zří* neb ejhle – 8 *nejistosti* nejisté věci – 9 *yzopem*: svázanými větvičkami yzopu (vonné keříčkovité rostliny) kropilo se vodou a krví na znamení očištění od viny; *oběluju* zbledlím, budu bělejší než... – 10 *kosti ponížené* člověk ponížený (hebrejský způsob metonymického vyjadřování) – 12 *duch pravý* ducha spravedlnosti; *u mém životě* v mých útrobach – 13 *neotnos* neodnášej, neodnímej – 14 *najprvním* nejvyšším (principali); *stvrď* utvrď, upevni – 15 *zlostivé* nespravedlivé; *nemilostiví* bezbožní, nevěřící – 16 *zprošť mě krví* zbav mne trestu za prolití krve (libera me de sanguinibus); *povýší* bude vynášeti, chváliti (exultabit); *pravdy* spravedlnosti – 17 *zvěstujú* (z *zvěstují*) budou zvěstovati

ŽALM 98

(1) Hospodin kraloval, hněvajte se lidé; jenž sedíš na cherubín, hni se země. (2) Hospodin v Siónu veliký a vysoký nade všemi lidmi. (3) Zpoviedajte se jménu jeho velikému, nebo hrozná a svatá jest, a čest králova súd

miluje. (4) Tys učinil opravdila; súd a právo v Jakubovi tys učinil. (5) Vyšťe hospodina boha našeho a modlte se podnoži noh jeho, neboli svatá jest. (6) Mojses a Árón mezi kněží jeho a Samuel mezi těmi, již vzývají jmě jeho. (7) Vzýváchu hospodina a on slyšieše je; a z slúpa oblačného mluvieše k nim. Chováchu svědečstvie jeho a kázanie, již dal jim. (8) Hospodine bože náš, ty slyšieše jich, ty si lítostiv byl jim a mstě ke všem nalezením jich. (9) Vyšťe hospodina boha našeho a modlte se na hoře svatěj jeho, nebo svatý hospodin buoh náš.

1 *na cherubín* nad cherubíny, tj. nad anděly nesoucími trůn *hospodinův* – 2 *v Siónu*: Sión, posvátná hora v Jeruzalémě, symbol izraelského národa – 3 *zповіедайте се аť* vyznávají, ať oslavují (confiteantur) – 4 *opravidla* pravidla, předpisy; *v Jakubovi*: v izraelském národě, jehož praotcem byl Jákob – 5 *vyšťe* vyvyšujte, oslavujte; *modlte se* klanějte se (adorate) – 6 *Mojses a Árón*: Mojžíš a Árón, bratři, kteří podle bibl. knihy Exodus vyvedli izraelský lid z Egypta; *mezi kněží* mezi kněžimi; *Samuel*: poslední z tzv. soudců, kteří stáli v čele izraelského lidu před dobou královskou – 7 *z slúpa oblačného*: oblačný sloup vedl Izraelity z Egypta; *kázanie* přikázání – 8 *ty si lítostiv byl jim* ty ses slitovával nad nimi; *mstě ke všem nalezením* trestaje za všechny nálezky, výmysly – 9 *na hoře svatěj* na Siónu (v. výše)

ŽALM 129

(1) Z hluboka křičal sem k tobě, hospodine; hospodine, uslyš hlas můj! (2) Buďte uši tvoji slyšiecie k hlasu modlitvy mé! (3) Ač ducholovství chovati budeš, hospodine, hospodine, kto sdrží? (4) Nebo u tebe slitování jest a pro zákon pro tvůj ožidal sem tebe, hospodine. (5) Ožídala jest dušě má v slově v jeho, nádeji jměla dušě má v hospodinu. (6) Ot strážě jitřnie až do noci nádeji jměj Izrael v hospodinu! (7) Nebo u hospodina milosrdie a oběžné u něho vykúpenie. (8) A on vykúpí Izrahele ze všech ducholovství z jeho.

3 *ducholovství* nepravosti, špatnosti (iniquitates); *ač... chovati budeš* jestliže budeš šetřiti; *sdrží* vydrží, snese – 4 *ožidal sem* očekával jsem s *nadějí*, doufal jsem – 6 *ot strážě jitřnie* od časného rána (podle pův. dělení noční doby podle stráží); *Izrael* Izraelité – 7 *oběžné* hojné, oplývající

ČTVEROEVANGELIUM

Čtveroevangeliem nazýváme soubor všech čtyř hlavních novozákonních knih, tj. evangelia Matoušova, Markova, Lukášova a Janova. Zatímco překlady evangeliaře a žaltáře byly vyvolány přímo potřebami bohoslužebné praxe, je překlad čtveroevangelia diktován již potřebou obecně kulturní – úsilím vytvořit soustavným překladem základních biblických knih jejich úplné znění v českém jazyce, který od 14. století začíná postupně pronikat do všech kulturních oblastí, dosud